

ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมและ ระดับของมูลค่ายุติธรรม กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จิราภา แซ่หลิว^{1*} และวศินี ธรรมศิริ²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

²คณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

*chirapha18sl@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสินทรัพย์ที่วัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน สินทรัพย์ไม่มีตัวตน สินทรัพย์ชีวภาพ และสินทรัพย์ทางการเงิน กับค่าธรรมเนียมสอบบัญชี นอกจากนี้ การวัดมูลค่ายุติธรรมยังมี 3 ลำดับชั้น ตามประเภทของข้อมูลที่นำมาใช้วัดมูลค่ายุติธรรม งานวิจัยนี้ จึงศึกษาความสัมพันธ์ของมูลค่ายุติธรรม 3 ระดับกับค่าธรรมเนียมสอบบัญชีประชากรคือบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565 ไม่รวมบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินและบริษัทที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์มีจำนวน 421 บริษัท งานวิจัยนี้ ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ จากผลการวิเคราะห์ พบว่าสัดส่วนสินทรัพย์ประเภทที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจอธิบายได้ว่า ผู้สอบบัญชีเห็นว่าการรายงานมูลค่า ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ด้วยมูลค่ายุติธรรม มีความเสี่ยงต่ำกว่าการรายงานมูลค่าด้วยราคาทุน หรือผู้สอบบัญชีสามารถลดปริมาณงานตรวจสอบได้ สำหรับระดับมูลค่ายุติธรรม พบว่า มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 และระดับที่ 3 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเช่นกัน โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 ต่ำลงมากกว่าของมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 มีความน่าเชื่อถือของข้อมูลมากกว่ามูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 ผลการศึกษานี้ช่วยให้เข้าใจมากขึ้นว่า การวัดมูลค่าด้วยราคายุติธรรมมีอิทธิพลต่อการประเมินความเสี่ยงและการกำหนดค่าธรรมเนียมของผู้สอบบัญชีอย่างไร

คำสำคัญ: มูลค่ายุติธรรม ค่าธรรมเนียมสอบบัญชี ระดับของมูลค่ายุติธรรม

The Relationship between the Types of Assets Measured by Fair Value, the levels of Fair Value and Audit Fees of Listed Companies on the Stock Exchange of Thailand

Chirapha Saeliw^{1*} and Wasinee Thammasiri²

¹Graduate School, University of the Thai Chamber of Commerce

²School of Accountancy, University of the Thai Chamber of Commerce

*chirapha18sl@gmail.com

Abstract

This study aims to examine the relationship between different types of assets measured at fair value and audit fees. Specifically, the research focuses on five categories of assets: property, plant, and equipment (PPE); investment property; intangible assets; biological assets; and financial assets. In addition, fair value measurement is classified into three levels based on the inputs used in the valuation process. This study investigates the association between the use of fair value measurements at each level and audit fees. The population includes all listed companies on the Stock Exchange of Thailand in the year 2022, excluding those in the financial industry and those undergoing restructuring resulting in final sample of 421 firms. This study uses descriptive statistic analysis, correlation coefficient analysis and multiple regression to analyze the data. The findings reveal that the proportion of PPE measured at fair value relative to total assets is significantly negatively associated with audit fees. This suggests that auditors may perceive lower risk or reduced audit effort when fair value is applied to PPE, compared to historical cost. Regarding the level of fair value measurement, both Level 1 and Level 3 fair values show a negative relationship with audit fees. However, the regression coefficient for Level 1 is more negative than that for Level 3, which may be attributed to the higher reliability and verifiability of Level 1 inputs compared to Level 3. These results provide insight into how fair value measurement influences auditors' risk assessments and pricing decisions.

Keywords: Fair Value, Audit Fee

ที่มาและความสำคัญ

มาตรฐานการรายงานทางการเงินให้ทางเลือกกับบริษัทในการรายงานมูลค่าของสินทรัพย์ด้วยราคาทุนเดิม หรือมูลค่ายุติธรรม การวัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมเป็นการเปลี่ยนแนวคิดจากราคาทุนเดิม (Historical Cost) มาเป็นมูลค่ายุติธรรม (Fair Value) ซึ่งมูลค่ายุติธรรมจะสะท้อนถึงราคาปัจจุบันของสินทรัพย์ สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาของรายการในงบการเงิน Srirachanphet, S. [1] มูลค่ายุติธรรมนั้นเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินนั้นได้รับข้อมูลทางการเงินที่โปร่งใส และมีความสอดคล้องกันกับมาตรฐานรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ และเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบงบการเงินได้อย่างเหมาะสม การวัดมูลค่ายุติธรรมยังมี 3 ลำดับชั้น ตามประเภทของข้อมูล

นำมาใช้วัดมูลค่ายุติธรรม ได้แก่ ระดับที่ 1 ใช้ราคาตลาดที่สังเกตได้โดยตรงจากตลาดที่มีการซื้อขายอย่างแข็งขัน เช่น ราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ระดับที่ 2 ใช้ข้อมูลที่สังเกตได้ทางอ้อม เช่น ราคาของสินทรัพย์ที่คล้ายกัน และ ระดับที่ 3 ใช้ข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้ เช่น สมมติฐานของผู้บริหารหรือข้อมูลภายในองค์กร ซึ่งเหมาะสมกับสินทรัพย์ที่ไม่มีตลาดรอง โดยระดับที่ 1 มีความน่าเชื่อถือสูงสุด และระดับที่ 3 มีความน่าเชื่อถือต่ำสุด

ความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีประกอบด้วยความเสี่ยงย่อย 3 ประเภท คือ ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent Risk) ความเสี่ยงจากการควบคุม (Control risk) และความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection risk) Tangruenrat, C. [2] การกำหนดค่าธรรมเนียมสอบบัญชีขึ้นอยู่กับปัจจัยและความเสี่ยงของการตรวจสอบบัญชี การเลือกใช้นโยบายบัญชีในการวัดมูลค่าสินทรัพย์ด้วยมูลค่ายุติธรรมนั้น ทำให้ผู้สอบบัญชีต้องอาศัยทักษะ ความรู้และความสามารถในการตรวจสอบมากขึ้น เนื่องจากบางครั้งผู้บริหารอาจไม่สามารถหาราคาตลาดอ้างอิงได้ชัดเจน การประเมินมูลค่ายุติธรรมด้วยวิธีดังกล่าวต้องใช้เทคนิคการประเมินค่า ซึ่งมักจะมีความไม่แน่นอนและมีการใช้วิจารณญาณเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงเกิดความจำเป็นที่ผู้สอบบัญชีจะต้องมีแนวทางเฉพาะในการตรวจสอบการวัดมูลค่ายุติธรรม ผู้สอบบัญชีจึงควรประเมินความเสี่ยงที่การประมาณมูลค่ายุติธรรมอาจมีข้อผิดพลาด ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection risk) เนื่องจากอาจมีข้อบกพร่องในการประเมินข้อสมมติฐานนั้น จึงอาจส่งผลต่อค่าธรรมเนียมสอบบัญชี อีกแง่มุมหนึ่ง หากเป็นมูลค่ายุติธรรมที่สามารถอ้างอิงราคาตลาดได้ เป็นราคาที่สามารถสังเกตเห็นได้โดยทั่วไป อาจทำให้ผู้สอบบัญชีได้รับหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ง่ายขึ้น ซึ่งก็อาจส่งผลต่อค่าธรรมเนียมสอบบัญชีที่แตกต่างกันไป ความเสี่ยงในการสอบบัญชีจะสะท้อนในค่าธรรมเนียมสอบบัญชีและอาจส่งสัญญาณให้กับผู้ใช้งบการเงินได้ทราบถึงคุณภาพของตัวเลขในงบการเงิน

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสินทรัพย์ที่วัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมกับค่าธรรมเนียมสอบบัญชี
2. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่ายุติธรรมกับค่าธรรมเนียมสอบบัญชี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ทฤษฎีตัวแทนเป็นทฤษฎีที่จำเป็นในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี โดยสามารถใช้ทฤษฎีนี้เป็นกลไกในการตรวจสอบข้อมูลทางการเงินที่อาจได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางผลประโยชน์และปัญหาการรับข้อมูลที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างตัวการและตัวแทน การให้ความเชื่อมั่นต่องบการเงินของผู้สอบบัญชีจึงเป็นส่วนหนึ่งจากผลกระทบด้านผลประโยชน์ระหว่างตัวการและตัวแทน ต้นทุนที่เกิดขึ้นนั้นก็สะท้อนออกมาในรูปค่าธรรมเนียมสอบบัญชี

การวัดมูลค่ายุติธรรม มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 13 เรื่อง การวัดมูลค่ายุติธรรม เป็นราคาที่จะได้รับจากการขายสินทรัพย์ หรือจะจ่ายเพื่อโอนหนี้สินในรายการที่เกิดขึ้นในสภาพปกติระหว่างผู้ร่วมตลาด ณ วันที่วัดมูลค่า โดยความน่าเชื่อถือได้ของมูลค่ายุติธรรมเป็นประเด็นสำคัญของการวัดมูลค่ายุติธรรม เทคนิคการประเมินมูลค่า (Valuation Technique) สามารถจำแนกออกเป็น 3 วิธี ดังนี้ Srirachanphet, S. [1]

1. วิธีราคาตลาด (Market Approach) โดยวิธีนี้จะวัดมูลค่ายุติธรรมอ้างอิงราคาและข้อมูลที่เกิดจากรายการในตลาด ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับรายการสินทรัพย์หรือหนี้สินที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือเปรียบเทียบกันได้
2. วิธีราคาทุนเปลี่ยนแปลง (Cost Approach) วิธีนี้จะใช้ราคาทุนเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ในการวัดมูลค่ายุติธรรม (Current Replacement Cost) ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงต่าง ๆ
3. วิธีกระแสเงินสด (Income Approach) วิธีนี้จะวัดมูลค่ายุติธรรมโดยการประมาณกระแสเงินสด หรือรายได้แล้วนำมาคิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบัน

มาตรฐานฉบับนี้จึงกำหนดลำดับชั้นของมูลค่ายุติธรรมเป็น 3 ระดับ (Fair Value Hierarchy) ตามประเภทของข้อมูล ที่นำมาใช้ในเทคนิคการประเมินมูลค่าเพื่อวัดมูลค่ายุติธรรม ดังนี้

1. ข้อมูลระดับที่ 1 เป็นราคาเสนอซื้อขาย (Quoted Price) ในตลาดที่มีสภาพคล่อง (Active Market) ถือเป็นมูลค่ายุติธรรมที่พร้อมด้วยหลักฐานที่น่าเชื่อถือที่สุด
2. ข้อมูลระดับที่ 2 เป็นข้อมูลอื่นที่สามารถสังเกตได้ (Observable) ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมสำหรับสินทรัพย์และหนี้สินนั้นนอกเหนือจากราคาเสนอซื้อขายซึ่งรวมอยู่ในข้อมูลระดับที่ 1
3. ข้อมูลระดับที่ 3 เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้สำหรับสินทรัพย์หรือหนี้สินนั้น กิจกรรมต้องพัฒนาข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยใช้ข้อมูลที่ดีที่สุดที่มีอยู่ในสถานการณ์นั้น ซึ่งอาจรวมถึงข้อมูลของกิจการเอง

ความเสี่ยงในการสอบบัญชี ความเสี่ยงในการที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินไม่ถูกต้อง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ Tangruenrat, C. [2]

1. ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากความผิดพลาดที่มีสาระสำคัญในข้อมูลที่ตรวจสอบ เป็นการคำนึงถึงข้อผิดพลาดหรือสิ่งผิดปกติที่มีสาระสำคัญต่องบการเงิน โดยไม่คำนึงถึงการควบคุมภายในว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด
2. ความเสี่ยงจากการควบคุม (Control risk) เป็นความเสี่ยงที่ระบบการควบคุมภายใน รวมถึงการตรวจสอบภายใน ที่ไม่สามารถป้องกันหรือค้นพบข้อผิดพลาดหรือสิ่งผิดปกติที่มีสาระสำคัญได้ในเวลาที่เหมาะสม หากระบบการควบคุมภายในดีจะสามารถป้องกันความเสี่ยงสืบเนื่องได้
3. ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection risk) เป็นความเสี่ยงที่วิธีการสอบบัญชีที่ใช้ไม่สามารถพบความผิดพลาดหรือความผิดปกติที่เกิดขึ้นต่องบการเงินได้ ความเสี่ยงของการตรวจสอบสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับใหญ่ๆ คือ

3.1 ความเสี่ยงของการตรวจสอบในระดับของงบการเงิน (Audit risk at the financial statements level) เป็นการพิจารณาภาพรวมของงบการเงิน

3.2 ความเสี่ยงของการตรวจสอบในระดับแต่ละรายการ (Audit risk at the account balance and class of transaction level) จะต้องพิจารณาในรายละเอียดมากกว่าในระดับของงบการเงิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยของ Goncharov, Riedl and Sellhorn [3] ที่ศึกษาเกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่มีอัตราส่วนของมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ต่อสินทรัพย์รวมสูงจะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีต่ำกว่ากิจกรรมที่มีอัตราส่วนของมูลค่ายุติธรรมต่อสินทรัพย์รวมต่ำ แต่มีข้อจำกัดเรื่องวิธีการประเมินมูลค่ายุติธรรมและระดับของมูลค่ายุติธรรมที่รายงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Aekphon et al. [4] ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการวัดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนกับค่าสอบบัญชี พบว่า อัตราส่วนของมูลค่ายุติธรรมต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าสอบบัญชี ผู้วิจัยจึงสนใจทดสอบความสัมพันธ์ของประเภทของสินทรัพย์ที่วัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยงานวิจัยในอดีตยังไม่พบงานวิจัยใดที่ศึกษาความสัมพันธ์เฉพาะเจาะจงในประเภทของสินทรัพย์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากสินทรัพย์แต่ละประเภทที่จะศึกษานั้นสามารถเลือกวัดค่าด้วยราคาทุนที่จะหักค่าเผื่อการด้อยค่าสะสม (หากมี) หรือด้วยมูลค่ายุติธรรม ข้อบ่งชี้ในการประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์แต่ละประเภทก็ไม่เหมือนกัน ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้อง หากเป็นการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ก็อาจส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงในงานสอบบัญชีได้ โดยในงานวิจัยนี้จะแบ่งประเภทสินทรัพย์ที่สามารถวัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมตามในมาตรฐานการบัญชีแต่ละฉบับที่เกี่ยวข้องออกเป็น 5 ประเภทได้แก่ 1. ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (Property, Plant and Equipment) ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 16 (TAS 16) 2. สินทรัพย์ไม่มีตัวตน (Intangible Asset) ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 (TAS 38) 3. อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน (Investment Property) ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 40 (TAS 40) 4. สินทรัพย์ชีวภาพ

(Biological Asset) ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 41 (TAS 41) และ 5. สินทรัพย์ทางการเงิน (Financial Asset) ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 (TFRS 9) จึงกำหนดสมมติฐานที่ 1 ดังนี้

H1: ประเภทของสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

Alharasis et al. [5] ได้ศึกษาความแตกต่างของค่าสอบบัญชีสำหรับกิจการที่ใช้การบัญชีมูลค่ายุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมและสัดส่วนสินทรัพย์ที่วัดมูลค่ายุติธรรมกับค่าสอบบัญชี และความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่ายุติธรรมกับค่าสอบบัญชี ผลการศึกษาพบว่า ค่าสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสินทรัพย์ที่วัดด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 2 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับสินทรัพย์ที่วัดด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 และไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับสินทรัพย์ที่วัดด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 และยังมีอีกงานวิจัยที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบัญชีมูลค่ายุติธรรมกับค่าสอบบัญชี จากวิกฤตการณ์ทางการเงินในจอร์แดน พบว่าก่อนวิกฤตการณ์ทางการเงิน การบัญชียุติธรรมมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าสอบบัญชี แต่หลังจากวิกฤตการณ์ทางการเงินพบว่าการบัญชียุติธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าสอบบัญชี และมีนัยสำคัญกับมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Hong and Hwang [6] ที่ศึกษาระดับของการวัดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์โครงการผลประโยชน์พนักงานกับค่าสอบบัญชี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มูลค่าของสินทรัพย์ผลประโยชน์พนักงานที่วัดมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 2 มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าสอบบัญชี แต่มูลค่าของสินทรัพย์ผลประโยชน์พนักงานที่วัดด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าสอบบัญชี เนื่องจากข้อมูลในระดับที่ 3 เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้และมีการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการประเมินมูลค่า ผู้สอบบัญชีจึงต้องใช้ความพยายามในการตรวจสอบข้อมูลมากขึ้น ผู้วิจัยจึงต้องการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่ายุติธรรมที่ใช้วัดมูลค่าสินทรัพย์กับค่าธรรมเนียมสอบบัญชี ตามสมมติฐานที่ 2

H2: ระดับของมูลค่ายุติธรรมที่ใช้วัดมูลค่าสินทรัพย์มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

สำหรับตัวแปรควบคุม มีดังนี้

ลักษณะสำนักงานสอบบัญชี (Audit Firm) จากงานวิจัยของ Kikhia [7] และ Sonpakdee [8] ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อค่าธรรมเนียมสอบบัญชี พบว่า การเลือกลักษณะของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมสอบบัญชี ถ้าเลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในกลุ่ม Big 4 จะทำให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีอื่น เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big 4 จะมีการควบคุมคุณภาพการให้บริการเพื่อรักษาชื่อเสียงของสำนักงาน

ขนาดของกิจการ (Firm Size) ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Kikhia [7]; Sonpakdee [8]) เนื่องจากหากขนาดของกิจการใหญ่ อาจทำให้ความเสี่ยงในการตรวจสอบมากขึ้น ปริมาณงานและชั่วโมงการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มขึ้นด้วย

สภาพคล่องของกิจการ (Liquidity) สภาพคล่องของบริษัตก็นำมาวัดจากอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมสอบบัญชี (Hossain and Sobhan [9] ; Sonpakdee [8]) เนื่องจากสภาพคล่องที่สูงของกิจการแสดงถึงการดำเนินงานที่ดีของกิจการ ปริมาณงานตรวจสอบของผู้สอบบัญชีจะมีจำนวนลดลง

ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) จากผลการศึกษาในงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของ Kikhia [7] พบว่า ความสามารถในการทำกำไรที่วัดจากอัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากกิจการที่รายงานผลกำไรสูงจะมีการตรวจสอบรายละเอียดของรายการที่เกี่ยวข้องกับรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอย่างเข้มงวด ซึ่งอาจส่งผลทำให้ชั่วโมงปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีเพิ่มขึ้นด้วย

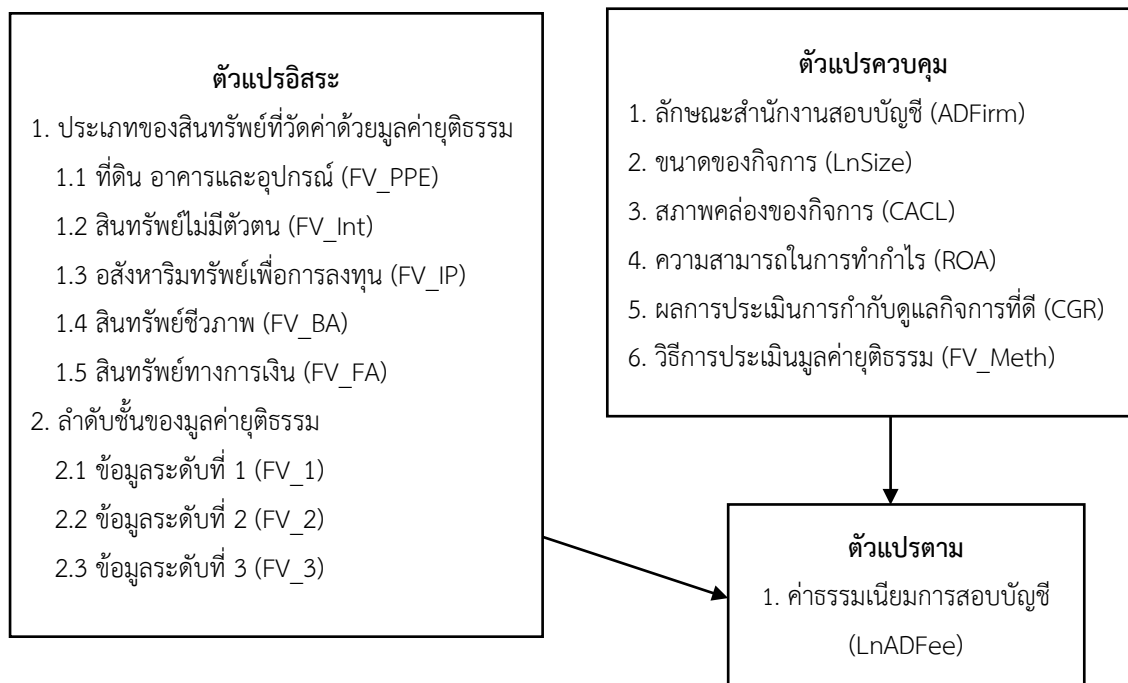
ผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance Reporting: CGR) ผลการประเมินการกำกับดูแลที่ดีจากสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (IOD) วัดจากคะแนนการกำกับดูแลกิจการ หรือ CG Score พบว่ามีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Sonpakdee [8]) กิจการที่มีการกำกับดูแลที่ดีจะส่งผลให้ความเสี่ยงของกิจการลดลง มีความน่าเชื่อถือ และงบการเงินมีคุณภาพ จึงส่งผลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่ลดลง

วิธีการประเมินมูลค่ายุติธรรม (Fair value assessment method) งานวิจัยในอดีตพบว่า กิจกรรมที่ใช้ผู้ประเมินภายใน หรือใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการประเมินมูลค่ายุติธรรมจะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่ากิจกรรมที่ใช้ผู้ประเมินอิสระจากภายนอก (Sujana and Mita [10]) โดยให้เหตุผลว่า ผู้ประเมินอิสระจากภายนอกจะได้รับผลประโยชน์ที่น้อยกว่าผู้ประเมินภายในของกิจการเอง เนื่องจากมูลค่ายุติธรรมนั้นจะส่งผลต่อมูลค่ารายได้และสินทรัพย์ของกิจการ หากใช้ผู้ประเมินอิสระจากภายนอกจะสามารถลดความเสี่ยงในการตรวจสอบได้ด้วย

ในงานวิจัยนี้จะวัดค่าวิธีการประเมินมูลค่ายุติธรรมโดยการจัดลำดับ หากมูลค่ายุติธรรมประเมินโดย

ผู้ประเมินอิสระ ให้ค่าเท่ากับ 2 หากเป็นการประเมินโดยผู้อิสระและใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ให้ค่าเท่ากับ 1 หากเป็นการประเมินโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ให้ค่าเท่ากับ 0

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่ายุติธรรมและประเภทของสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) โดยจะใช้ข้อมูลของบริษัทปี พ.ศ. 2565 ทั้งหมด 421 บริษัท (Fiscal year)

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

จำนวนบริษัทที่ใช้ในการวิจัย	จำนวนบริษัท (Fiscal year)
	พ.ศ. 2565
จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (SET)	681
หัก กลุ่มธนาคาร กลุ่มประกันภัยและประกันชีวิต กลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์	(130)
กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์และกองทุนทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์	
บริษัทที่อยู่ในหมวดฟื้นฟูกิจการและบริษัทที่ข้อมูลไม่ครบถ้วน	(130)
คงเหลือ	421

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

จากสมมติฐานข้างต้น 2 ข้อ สามารถเขียนแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่ายุติธรรม และประเภทของสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจำนวน 2 สมการ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{LnADFee}_{it} &= \beta_0 + \beta_1 \text{FV_PPE}_{it} + \beta_2 \text{FV_IP}_{it} + \beta_3 \text{FV_BA}_{it} + \beta_4 \text{FV_FA}_{it} + \beta_5 \text{ADfirm}_{it} + \beta_6 \text{LnSize}_{it} + \\ &\quad \beta_7 \text{CACL}_{it} + \beta_8 \text{ROA}_{it} + \beta_9 \text{CGR}_{it} + \beta_{10} \text{FV_Meth}_{it} + \varepsilon_{it} \\ \text{LnADFee}_{it} &= \beta_0 + \beta_1 \text{FV_1}_{it} + \beta_2 \text{FV_2}_{it} + \beta_3 \text{FV_3}_{it} + \beta_4 \text{ADFirm}_{it} + \beta_5 \text{Size}_{it} + \beta_6 \text{CACL}_{it} + \beta_7 \text{ROA}_{it} + \\ &\quad \beta_8 \text{CGR}_{it} + \beta_9 \text{FV_Meth}_{it} + \varepsilon_{it} \end{aligned}$$

ตารางที่ 2 ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร

ตัวแปร	การวัดค่าตัวแปร
ตัวแปรตาม (Dependent Variable)	
ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (LnADFee)	ค่าลอการิทึมของค่าธรรมเนียมสอบบัญชี เนื่องจากการกระจายของค่าธรรมเนียมสอบบัญชีไม่เป็นการแจกแจงปกติ
ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)	
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม (FV_PPE)	ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมหารด้วยสินทรัพย์รวม
อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุนที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม (FV_IP)	อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุนที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมหารด้วยสินทรัพย์รวม
สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม (FV_Int)	สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมหารด้วยสินทรัพย์รวม
สินทรัพย์ชีวภาพที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม (FV_BA)	สินทรัพย์ชีวภาพที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมหารด้วยสินทรัพย์รวม
ตัวแปรตาม (Dependent Variable)	
สินทรัพย์ทางการเงินที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม (FV_FA)	สินทรัพย์ทางการเงินที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมหารด้วยสินทรัพย์รวม
มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 (FV_1)	มูลค่าสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 หารด้วยสินทรัพย์รวม
มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 2 (FV_2)	มูลค่าสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 2 หารด้วยสินทรัพย์รวม
มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 (FV_3)	มูลค่าสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 หารด้วยสินทรัพย์รวม
ตัวแปรควบคุม (Control Variables)	
ลักษณะสำนักงานสอบบัญชี (ADFirm)	ตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) สำหรับบริษัทที่ตรวจสอบโดย Big 4 ให้ค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ จะให้ค่าเท่ากับ 0
ขนาดของกิจการ (LnSize)	ค่าลอการิทึมของสินทรัพย์รวม
สภาพคล่องของกิจการ (CACL)	อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน
ความสามารถในการทำกำไรของกิจการ (ROA)	อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ คำนวณจากกำไรสุทธิหารด้วยสินทรัพย์รวม
ผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CGR)	คะแนนการกำกับดูแลกิจการ หรือ CG Score

ตารางที่ 2 ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร (ต่อ)

ตัวแปร	การวัดค่าตัวแปร
วิธีการประเมินมูลค่ายุติธรรม (FV_Meth)	หากมูลค่ายุติธรรมประเมินโดยผู้ประเมินอิสระ ให้ค่าเท่ากับ 2 หากเป็นการประเมินโดยผู้อิสระและใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ให้ค่าเท่ากับ 1 หากเป็นการประเมินโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ให้ค่าเท่ากับ 0

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic Analysis)

ตารางที่ 3 สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรในแบบจำลอง (Descriptive Statistic)

Variable	N	Mean	Min	Max	Median	Std. Dev
LnADFee	421	14.626	13.181	18.285	14.595	0.636
FV_PPE	421	0.047	0.000	0.726	0.000	0.126
FV_IP	421	0.067	0.000	0.908	0.003	0.128
FV_BA	421	0.070	0.000	0.115	0.000	0.006
FV_FA	421	0.067	0.000	0.892	0.012	0.117
FV_1	421	0.030	0.000	0.890	0.000	0.083
FV_2	421	0.064	0.000	0.620	0.005	0.113
FV_3	421	0.157	0.000	0.908	0.011	0.157
ADFirm	421	0.653	0.000	1.000	1.000	0.477
LnSize	421	22.914	19.522	28.860	22.677	1.607
CACL	421	3.153	0.152	163.875	1.679	8.994
ROA	421	0.041	- 0.532	0.504	0.035	0.079
CGR	421	3.708	0.000	5.000	5.000	1.890
FV_Meth	421	1.283	0.000	2.000	1.000	0.716

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 421 ตัวอย่าง พบว่า ค่าสูงสุดของประเภทสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมจะอยู่ที่ตัวแปรอสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน (FV_IP) 0.908 เท่า ค่าเฉลี่ยของข้อมูลอยู่ที่ 0.067 เท่า รองลงมาเป็นสินทรัพย์ทางการเงิน (FV_FA) 0.892 เท่า ถัดมาจะเป็นที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (FV_PPE) อยู่ที่ 0.726 เท่า และสินทรัพย์ชีวภาพ (FV_BA) 0.115 เท่า ส่วนค่าสูงสุดของระดับมูลค่ายุติธรรมจะอยู่ตัวแปรระดับที่ 3 (FV_3) 0.908 เท่า ค่าเฉลี่ยของข้อมูลอยู่ที่ 0.157 เท่า ถัดมาเป็นมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 (FV_1) 0.890 เท่า และ มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 2 (FV_2) 0.620 เท่า

ผู้วิจัยยังได้ตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย เพื่อพิจารณาว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงหรือไม่ หากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูง จะทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งจะส่งผลให้การตีความหมายในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุไม่ถูกต้อง จากผลการทดสอบการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทั้งแบบ Pearson และแบบ Spearman พบว่าตัวแปรอิสระในแต่ละสมการมีความสัมพันธ์กันเองไม่เกิน 0.8 (Gujarati [11]) จึงไม่พบปัญหา Multicollinearity ของตัวแปรอิสระที่ใช้ในสมมติฐานของงานวิจัยนี้

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุตามแบบจำลองที่ 1 ประเภทของสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม

Variable	Coeff.	Std.	t-Value	P-Value (Sig)	Collinearity Statistics	
					Tolerance	VIF
Constant	11.369	0.441	25.770	< 0.001		
FV_PPE	-0.817	0.229	-3.576	< 0.001	0.896	1.116
FV_IP	-0.258	0.216	-1.194	0.233	0.968	1.033
FV_BA	-2.955	4.328	-0.683	0.495	0.955	1.047
FV_FA	-0.439	0.238	-1.845	0.066	0.947	1.056
ADFirm	0.204	0.065	3.134	0.002	0.769	1.301
LnSize	0.139	0.020	7.103	< 0.001	0.747	1.338
CACL	-0.005	0.003	-1.492	0.136	0.962	1.040
ROA	-0.669	0.363	-1.842	0.066	0.900	1.111
CGR	-0.002	0.016	-0.119	0.905	0.789	1.267
FV_Meth	0.056	0.040	1.414	0.158	0.915	1.093
F-Value					13.726	
Model P-Value					< 0.001	
R-Square					0.251	
Adj R-Square					0.233	
Durbin-Watson					1.835	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 4 ที่ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมกับค่าธรรมเนียมนการสอบบัญชี พบว่า สินทรัพย์ประเภทที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (FV_PPE) ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อค่าธรรมเนียมนการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย -0.817 แปลค่าได้ว่า กิจกรรมที่มีอัตราส่วนมูลค่ายุติธรรมของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ต่อสินทรัพย์รวมสูงจะมีค่าธรรมเนียมนการสอบบัญชีต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยของ Aekphon et al. [4] พบว่า อัตราส่วนของมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าธรรมเนียมนการสอบบัญชี โดยมีเหตุผลสนับสนุนว่า มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์เป็นการอ้างอิงราคาในตลาดซื้อขายคล่องหรืออ้างอิงจากสินทรัพย์ที่คล้ายคลึงกันหรือมีการประเมินราคาโดยผู้ประเมินอิสระจากภายนอก ซึ่งเป็นหลักฐานจากภายนอกที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่า จึงทำให้มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์นั้นเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ส่วนตัวแปรอิสระที่เป็นสินทรัพย์ประเภทอื่นๆ ในงานวิจัยนี้ยังไม่พบความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมนการสอบบัญชี อาจเกิดจากจำนวนตัวอย่างนั้นอยู่ในสัดส่วนที่ไม่เป็นสาระสำคัญหรือจำนวนตัวอย่างยังไม่เพียงพอในการวิเคราะห์ทางสถิติ

ในส่วนของตัวแปรควบคุม พบว่า สำนักงานสอบบัญชี (ADFirm) และขนาดของกิจการ (LnSize) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อค่าธรรมเนียมนการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kikhia [7] และ Sonpakdee [8] พบว่า ค่าธรรมเนียมนการสอบบัญชีของกิจการที่เลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี Big 4 จะสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีอื่น เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีการควบคุมคุณภาพการให้บริการเพื่อรักษาชื่อเสียงของ

สำนักงาน และเนื่องจากขนาดของกิจการใหญ่ อาจทำให้ความเสี่ยงในการตรวจสอบมากขึ้น ปริมาณงานและชั่วโมงการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น จึงทำให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้น

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุตามแบบจำลองที่ 2 ระดับของมูลค่ายุติธรรมที่ใช้วัดค่าสินทรัพย์

Variable	Coeff.	Std.	t-Value	P-Value (Sig)	Collinearity Statistics	
					Tolerance	VIF
Constant	11.284	0.443	25.474	< 0.001		
FV_1	-0.851	0.329	-2.587	0.010	0.983	1.017
FV_2	-0.397	0.253	-1.571	0.117	0.910	1.099
FV_3	-0.406	0.177	-2.287	0.022	0.958	1.044
AD Firm	0.204	0.065	3.142	0.002	0.776	1.289
LnSize	0.142	0.020	7.252	< 0.001	0.745	1.342
CACL	-0.004	0.003	-1.374	0.170	0.966	1.035
ROA	-0.645	0.361	-1.789	0.074	0.916	1.091
CGR	0.002	0.016	0.116	0.908	0.796	1.257
FV_Meth	0.046	0.039	1.197	0.232	0.960	1.041
F-Value						14.918
Model P-Value						< 0.001
R-Square						0.246
Adj R-Square						0.230
Durbin-Watson						1.841

สำหรับแบบจำลองที่ 2 ที่ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่ายุติธรรมที่ใช้วัดมูลค่าสินทรัพย์มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 (FV_1) ต่อสินทรัพย์รวม และค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.851 เป็นลบและมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99% แสดงว่า กิจการที่วัดค่าสินทรัพย์ด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 ต่อสินทรัพย์รวมสูง จะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่ต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alharasis et al. [5] ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่ายุติธรรมกับค่าสอบบัญชี ผลการศึกษาพบว่า สินทรัพย์ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 เป็นราคาเสนอซื้อขายในตลาดที่มีสภาพคล่อง ซึ่งผู้สอบบัญชีและกิจการสามารถเข้าถึงข้อมูลในตลาด ณ วันที่มูลค่าได้ง่าย จึงถือเป็นมูลค่ายุติธรรมที่น่าเชื่อถือที่สุด และยังพบว่า มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 (FV_3) ต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเช่นกัน โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.406 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hong and Hwang [6] ที่ผลการศึกษาพบว่า มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าสอบบัญชี โดยให้เหตุผลว่ามูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้และมีการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการประเมินมูลค่า เนื่องจากในงานวิจัยของ Hong and Hwang [6] ศึกษาสินทรัพย์เพียงประเภทเดียว คือ มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์โครงการผลประโยชน์พนักงาน แต่ในงานวิจัยนี้ศึกษาสินทรัพย์ 4 ประเภท คือ 1. ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (Property, Plant and Equipment) 2. อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน (Investment Property) 3. สินทรัพย์ชีวภาพ (Biological Asset) และ 4. สินทรัพย์ทางการเงิน (Financial Asset) โดยมูลค่ายุติธรรมแต่ละระดับจะเป็นผลรวมของมูลค่าสินทรัพย์ทั้ง 4 ประเภทที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมนั้นๆต่อสินทรัพย์รวม โดยวิธีการประเมิน

มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 นี้ มีมูลค่าสินทรัพย์ที่ประเมินราคาโดยผู้ประเมินอิสระจากภายนอกรวมอยู่ด้วย ซึ่งจะสามารถลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี จึงอาจส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีน้อยลงได้ (Sujana and Mita) [10]

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุพบว่า สินทรัพย์ประเภทที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (FV_PPE) ที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Aekphon et al. [4] พบว่า กิจกรรมที่มีอัตราส่วนของมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ต่อสินทรัพย์รวมสูงจะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีต่ำกว่ากิจกรรมที่มีอัตราส่วนของมูลค่ายุติธรรมต่อสินทรัพย์รวมต่ำ โดยมีเหตุผลสนับสนุนว่า มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์เป็นการอ้างอิงราคาในตลาดซื้อขายคล่องหรืออ้างอิงจากสินทรัพย์ที่คล้ายคลึงกันหรือมีการประเมินราคาโดยผู้ประเมินอิสระจากภายนอก จึงทำให้มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์นั้นเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ส่วนผลการวิเคราะห์ของแบบจำลองที่ 2 พบว่า มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 (FV_1) ต่อสินทรัพย์รวม และมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 (FV_3) ต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 เท่ากับ - 0.851 ซึ่งมากกว่าค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 ที่เท่ากับ - 0.406 แสดงว่า กิจกรรมที่วัดค่าสินทรัพย์ด้วยมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 ต่อสินทรัพย์รวมสูงจะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่ต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alharasis et al. [5] เนื่องจากมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 1 เป็นราคาเสนอซื้อขายในตลาดที่มีสภาพคล่อง ซึ่งผู้สอบบัญชีและกิจการสามารถเข้าถึงข้อมูลในตลาด ณ วันที่มูลค่าได้ง่าย จึงถือเป็นมูลค่ายุติธรรมที่น่าเชื่อถือที่สุด ส่วนผลการศึกษาของมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 (FV_3) ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hong and Hwang [6] ที่ผลการศึกษาพบว่า มูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าสอบบัญชี โดยให้เหตุผลว่ามูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้และมีการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการประเมินมูลค่า เนื่องจากในงานวิจัยนี้ศึกษาสินทรัพย์มากกว่า 1 ประเภท โดยมูลค่ายุติธรรมแต่ละระดับจะเป็นผลรวมของมูลค่าสินทรัพย์ทั้ง 4 ประเภทที่วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมนั้นๆต่อสินทรัพย์รวม โดยวิธีการประเมินมูลค่ายุติธรรมระดับที่ 3 นี้ มีมูลค่าสินทรัพย์ที่ประเมินราคาโดยผู้ประเมินอิสระจากภายนอกอยู่ด้วยซึ่งจะสามารถลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี จึงอาจส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีน้อยลงได้ (Sujana and Mita) [10]

ข้อจำกัดในงานวิจัย ข้อจำกัดในงานวิจัยนี้คือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากผู้วิจัยใช้ข้อมูลในงบการเงินรวม (หากมี) ของกลุ่มตัวอย่าง จากการเก็บข้อมูลพบว่า วิธีการเปิดเผยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของแต่ละบริษัทไม่เหมือนกัน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กรณี คือ 1.เปิดเผยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทแม่และบริษัทย่อยรวมกันเป็นยอดเดียว 2.เปิดเผยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีโดยละเอียด ซึ่งแยกออกเป็นของบริษัทแม่และบริษัทย่อยอย่างชัดเจน และ 3.เปิดเผยเพียงค่าธรรมเนียมสอบบัญชีแค่บริษัทแม่เพียงบริษัทเดียว จึงอาจทำให้มีผลคลาดเคลื่อนสำหรับตัวอย่างที่เปิดเผยค่าธรรมเนียมสอบบัญชีไม่ครบถ้วนได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต ในงานวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษาสินทรัพย์เพียง 5 ประเภท ในงานวิจัยครั้งถัดไปสามารถศึกษาประเภทสินทรัพย์ที่สามารถวัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมประเภทอื่นๆเพิ่ม และศึกษาอย่างลงรายละเอียดโดยแยกสินทรัพย์และระดับของมูลค่ายุติธรรมเป็นรายประเภทสินทรัพย์นั้นๆ หรือสามารถนำแบบจำลองในงานวิจัยนี้ไปทำซ้ำในประเทศอื่นๆ และทำการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในแต่ละประเทศ อีกทั้งให้วิเคราะห์แยกบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลค่าธรรมเนียมสอบบัญชีในแบบที่แตกต่างกัน อีกทั้งศึกษาถึงคุณภาพการวัดมูลค่ายุติธรรมโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะมีผลกระทบต่อคุณภาพของข้อมูลในงบการเงิน

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] Srichanphet, S. (2016). Auditors and fair value auditing. Journal of Business Administration, 5(2), 9–15.

- [2] Tangruenrat, C. (2008). Audit risk. *Journal of Accounting Profession*, 4(9), 89–96.
- [3] Goncharov, I., Riedl, E.J. and Sellhorn, T. (2014). Fair value and audit fees. *Review of accounting studies*, 19(1), 210–241.
- [4] Aekphon, S., Chanaklang, A., Chaipraphak, S., & Wetsuwan, P. (2020). The impact of fair value measurement of non-current assets on audit fees: Evidence from listed companies on the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Accounting Profession*, 17(52), 7–21
- [5] Alharasis E., Clark C. and Prokofieva M. (2021). External Audit Fees and Fair Value Disclosures among Jordanian Listed Companies: Does the Type of Corporate Industry Matter?. *Asian Journal of Business and Accounting*, 14(2), 70-94.
- [6] Hong, P.K., Hwang, S., (2018). Fair value disclosure of pension plan assets and audit fees. *Advances in Accounting*, 41, 88–96.
- [7] Kikhia, H. (2014). Determinants of Audit Fees: Evidence from Jordan. *Sciedu Press Research*. 4(1), 42-52.
- [8] Sonpakdee, C. (2022). Factors affecting audit fees of listed companies on the Stock Exchange of Thailand. *Western University Research Journal*, 8(1), 17–28.
- [9] Hossain, M. N. and Sobhan, R. (2019). Determinants of Audit Fees: Evidence from Pharmaceutical and Chemical Industry of Bangladesh. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 4(1), 814-821.
- [10] Sujana, R.S., Mita, A.F. (2019). The Selection of Revaluation Method and The Independent Valuer Increase The Audit Fee: a case of ASEAN. *The Indonesian journal of accounting research*. 22(1), 131–152.
- [11] Gujarati, D. (2003). Basic Econometrics. 4th ed. Mew York, NY: McGraw Hill.